

**OCENA
OSIĄGNIĘĆ DR URSZULI WRÓBLEWSKIEJ
UBIEGAJĄCEJ SIĘ O NADANIE STOPNIA NAUKOWEGO
DOKTORA HABILITOWANEGO NAUK SPOŁECZNYCH
W DYSCYPLINIE PEDAGOGIKA**

I. INFORMACJE O WYKSZTAŁCENIU I ZATRUDNIENIU

Dr Urszula Wróblewska w 2003 r ukończyła studia na Uniwersytecie w Białymstoku, uzyskując tytuł zawodowy magistra pedagogiki, specjalność pedagogika wczesnoszkolna. W 2010 r. Rada Wydziału Pedagogiki i Psychologii tej Uczelni nadała Jej stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki na podstawie rozprawy pt. „Oświata Tatarów polskich w latach 1918-1939”. Promotorem była dr hab. prof. UwB Elwira Kryńska, natomiast recenzentami – dr hab. prof. APS Hanna Markiewiczowa oraz prof. dr hab. Andrej Harbatski. W 2012 r. rozprawa ta została opublikowana w postaci książki przez Wydawnictwo Naukowe SEMPER (*Oświata Tatarów w Drugiej Rzeczypospolitej*, Warszawa 2012, ss. 243).

Od ukończenia studiów dr U. Wróblewska jest zatrudniona w charakterze nauczyciela akademickiego na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, początkowo zajmowała stanowisko asystenta, a od 2011 r. pracuje na etacie adiunkta w Zakładzie/ Katedrze (od 2013 r.) Historii Wychowania.

W przygotowanej dokumentacji (załącznik nr 2 i 3), dr Urszula Wróblewska odnotowała, że po uzyskaniu stopnia naukowego doktora wydała 3 monografie autorskie, tzn. zmodyfikowaną wersję dysertacji doktorskiej, rozprawę habilitacyjną oraz edycję źródeł, 2 monografie współautorskie (w tym jedna w formie e-booka), 8 artykułów w czasopiśmie fachowych (tzw. punktowanych), 30 rozdziałów w pracach zbiorowych (w tym 4 współautorskie), 5 prac zbiorowych pod współredakcją (w tym XVII Zeszyt Naukowy Forum Młodych Pedagogów przy KNP PAN), 5 współautorskich wstępów do monografii wieloautorskich, 1 recenzję oraz 7 artykułów popularyzujących wiedzę (w tym 3 współautorskie).

Nie wszystkie jednak wyżej wymienione publikacje zostały przedłożone do oceny w postępowaniu habilitacyjnym. Z analizy autoreferatu i dołączonych kopii prac wynika, że do zaopiniowania zakwalifikowała: 2 monografie autorskie (rozprawę habilitacyjną oraz edycję źródeł), 8 artykułów w czasopismach fachowych, 21 rozdziałów w pracach zbiorowych (w tym 1 współautorski), 4 prace zbiorowe pod współredakcją (w tym XVII Zeszyt Naukowy Forum Młodych Pedagogów przy KNP PAN), 4 współautorskie wstępy do monografii wieloautorskich, a także teksty popularyzujące wiedzę: 1 monografię wieloautorską w formie e-booka i 5 artykułów (w tym 2 współautorskie).

II. OCENA NAJWAŻNIEJSZEGO OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

(art. 16, ust 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym...)

Za najważniejsze osiągnięcie naukowe dr Urszula Wróblewska uznała cykl publikacji pod wspólnym tytułem „Oświata karaimska w Drugiej Rzeczypospolitej”, na który składa się monografia habilitacyjna *Działalność kulturalno-oświatowa Karaimów w Drugiej Rzeczypospolitej*, wydana w 2015 roku w Białymstoku przez Wydawnictwo Uniwersyteckie Trans Humana (ss. 256), książka pt. *Karaimi wileńscy w okresie międzywojennym: protokoły z posiedzeń organizacji karaimskich* (Trans Humana, Białystok 2015, ss. 229), która jest edycją źródeł oraz 3. artykuły w pracach wieloautorskich: *Sytuacja prawna Karaimów w Drugiej Rzeczypospolitej Polskiej w świetle aktów ustawodawczych*, [w:] *Państwo- Religia. Instytucje i obywatele wobec religii w Europie Środkowo-Wschodnie w XX wieku*, red. J. Durka, Kalisz 2014, s. 129-148; *Znaczenie społeczności karaimskiej w rozwoju orientalistyki na polskich uczelniach wyższych w okresie międzywojennym*, [w:] *Na rozdrożu biurokratycznej arbitralności*, red. E. J. Kryńska, M. Gloskowska, A. Kienig, Warszawa 2015, s. 221-229; *Karaimi, mniejszość mało znana czy zapomniana? – Obszary pamięci karaimskiej w okresie międzywojennym*, [w:] *Pamiętanie i zapominanie. Wspólnoty – Wartości – Wychowanie*, red J. Cukras-Stelągowska, Toruń 2016, s. 117-132.

Uważam, że tytuł nadany przez dr U. Wróblewską osiągnięciu naukowemu nie w pełni odzwierciedla zawartość merytoryczną wchodzących do jego zbioru publikacji. Z dogłębnych nad nimi studiów wynika, że klamrą je wiążącą jest o wiele szerszy problem badawczy, aniżeli wyłącznie oświata Karaimów w Drugiej Rzeczypospolitej, ponieważ oprócz niej, dotyczy on także charakterystyki, sytuacji i innych aspektów działalności tej mniejszości etnicznej w wielonarodowym wówczas państwie polskim. Wydaje się, że musiała tego być świadoma sama Habilitantka, skoro we wstępie do pracy habilitacyjnej, napisała:

„/.../ »nadreprezentacja« zagadnień związanych z działalnością karaimskich gmin wyznaniowych nie jest przypadkowa. Wynika ona z uznania tych działań, jako kluczowych i fundamentalnych w szerszym kontekście działalności kulturalno-oświatowej Karaimów w Drugiej Rzeczypospolitej. Ponadto omawianie szczegółowo przebiegu wybranych wydarzeń jest świadomym zabiegiem, wynikającym z chęci ukazania wątków, które mogą być znaczące poznawczo dla współcześnie żyjących Karaimów, dla których pamięć o przodkach stanowi rdzeń tożsamości kulturowej”¹.

W moim przekonaniu najbardziej dystynktywną i poznawczo znaczącą pozycję w osiągnięciu naukowym dr U. Wróblewskiej stanowi praca habilitacyjna pt. *Działalność kulturalno-oświatowa Karaimów w Drugiej Rzeczypospolitej*, gdyż inne zaliczone do niego publikacje są zminiaturyzowanymi epifenomenami, które w niektórych zakresach co najwyżej szerzej rozwijają pewne już omówione wątki albo też wyjaśniają je w odmiennej perspektywie interpretacyjnej. Spod tej opinii trzeba oczywiście wyłączyć recenzowaną książkę *Karaimi wileńscy w okresie międzywojennym: protokoły z posiedzeń organizacji karaimskich*, która ma inny charakter i przeznaczenie i jest pod każdym względem profesjonalnie i solidnie przygotowaną edycją niepublikowanych dotąd materiałów archiwalnych.

Monografia habilitacyjna autorstwa dr U. Wróblewskiej to pierwsze w historiografii oświatowo-pedagogicznej opracowanie na temat działalności kulturalno-oświatowej Karaimów w Polsce międzywojennej. Oznacza to, że Habilitantka trafnie i oryginalnie zdefiniowała swój przedmiot zainteresowań naukowych i adekwatnie do niego sformułowała problemy badawcze, które ukierunkowały i zorganizowały Jej eksploracje. Zaliczyła do nich: Jaka była sytuacja prawna Karaimów polskich w aspekcie ustawodawstwa oświatowego w Drugiej Rzeczypospolitej? Jaką politykę oświatową prowadzono wobec mniejszości karaimskiej? Jaki był udział Karaimów polskich w szkolnictwie publicznym na wszystkich szczeblach kształcenia i jakie znaczenie w kultywowaniu rodzimych tradycji miała jedyna wówczas karaimska szkoła w Trokach? Jaki był ideał wychowania karaimskiego w Drugiej Rzeczypospolitej? Jakie były źródła, formy oraz treści wychowania religijnego Karaimów w Drugiej Rzeczypospolitej? Jakie były formy i metody działalności kulturalno-oświatowej organizacji karaimskich, m.in. Duchownego Związku Zarządu Karaimskiego? Koła Młodzieży Karaimskiej „Bir-Baw” czy Towarzystwa Miłośników Historii i Literatury Karaimskiej? (s. 10).

¹ *Działalność kulturalno-oświatowa Karaimów w Drugiej Rzeczypospolitej*, Białystok 2015, s. 11.

Odpowiedzi na tak postawione pytania badawcze dr U. Wróblewska otrzymała dzięki imponująco i szeroko zakrojonej kwerendzie literaturowej i archiwalnej. Z jednej strony przestudiowała kilkaset opracowań o mniejszościach narodowych w Polsce w latach 1918-1939, polskich Karaimach jako grupie etniczno-religijnej oraz dziejach szkolnictwa i oświaty, z drugiej natomiast – sięgnęła do wielu zespołów akt w Litewskim Centralnym Archiwum Państwowym w Wilnie, Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk im. Wróblewskich w Wilnie, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Archiwum Nauki PAN i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Uzyskany w ten sposób materiał źródłowy, wykazany w odpowiednio ujętej bibliografii (s. 187-205), został właściwie wykorzystany, o czym zaświadcza liczne i rozbudowane odwołania – niekiedy zresztą za bardzo, np. przypisy oznaczone kolejno numerami: 100, 118, 336, 356, 397, 441, 629 – do dokumentów oraz opracowań, których w sumie jest 647.

W konstrukcji monografii habilitacyjnej, dr U. Wróblewska przyjęła kryterium problemowo-chronologiczne, co w sposób niebudzący większych zastrzeżeń natury metodologicznej umożliwiło wyodrębnienie kilku rozdziałów, przedstawiających we właściwej kolejności merytorycznej rozwiązanie wszystkich postawionych problemów badawczych.

Wstęp do książki pt. *Działalność kulturalno-oświatowa Karaimów w Drugiej Rzeczypospolitej* jest obszerny i generalnie przygotowany zgodnie ze standardami w tym zakresie (s.7-29). Wątpliwości wzbudza jedynie część, która dotyczy stanu badań, ponieważ więcej w niej uwagi przywiązano do opisu wyników badań nad Karaimami w ogóle: ich dziejami, pochodzeniem, językiem, kulturą, obyczajami i zwyczajami oraz religią, mniej natomiast – i jeszcze na dodatek wkomponowując rozważania w zbędne konteksty – do relacji i charakterystyki dotychczasowych dociekań naukowych nad działalnością kulturalno-oświatową Karaimów w latach 1918-1939.

W rozdziale pierwszym (s. 31-66), stanowiącym swoiste wprowadzenie do treści pozostałych rozdziałów, Habilitantka przeprowadziła wielostronną analizę problemu wspólnoty Karaimów jako wyodrębnionej społeczności Drugiej Rzeczypospolitej, prezentując w nim strukturę społeczno-demograficzną, rozwiązania prawne regulujące jej funkcjonowanie oraz organizację gmin wyznaniowych, w których koncentrowało się nie tylko życie religijne, ale także większość inicjatyw społecznych i kulturalno-oświatowych.

Rozdział drugi zatytułowany „Kształcenie w szkołach karaimskich” (s. 67-87) dr U. Wróblewska przeznaczyła na ukazanie zaangażowania Karaimów w przedsięwzięcia

związane z edukacją religijną dzieci i młodzieży, wykazując, że tę dziedzinę wychowania uważano za podstawę i zasadniczy czynnik, który przesądzał o zachowaniu i rozwoju tożsamości tej wspólnoty etnicznej. Z jednej strony odtworzyła działalność pedagogiczną Powszechnej Szkoły Karaimskiej w Trokach, która funkcjonowała w latach 1918-1923, z drugiej – zanalizowała program i przebieg nauki religii karaimskiej w szkołach państwowych i w tym kontekście omówiła kształcenie religijne, w tworzonych przy kienesach szkółkach wyznaniowych, zwanych midraszami, gdzie w godzinach popołudniowych uczniowie uczyli się języka karaimskiego i hebrajskiego, zasad i praktyk religijnych oraz recytacji Pisma Świętego. Podkreśliła też, że organizacja i praca wychowawcza w tzw. szkółkach religijnych była zróżnicowana w zależności od decyzji gminy karaimskiej, na co przede wszystkim wpływ miała liczba dzieci tej konfesji na danym terenie, a także zaangażowanie i możliwości personalne danej gminy.

Zaliczając do ważnych spraw – jak to określiła – „sytuację szkolną” tej mniejszości narodowej w ukazaniu działalności Karaimów, w trzecim rozdziale (s. 88-108) Habilitantka prześledziła liczebność osób pochodzenia karaimskiego uczących się w ogólnodostępnych szkołach powszechnych i średnich i odniosła to zagadnienie do konkretnych z nazwy placówek, przytaczając przykładowo nazwiska uczniów, którzy je ukończyli. Rozpatrzyła także, kto z Karaimów ukończył studia wyższe i na jakich uczelniach oraz przybliżyła sylwetki tych absolwentów, którzy podjęli pracę akademicką i dzięki swojej twórczości zapisali trwałą kartę w dziejach polskiej nauki.

Sądząc po tytułach następujących trzech rozdziałów, można by liczyć na to, że wszystkie one będą już wprost poświęcone narracji szczegółowo rozwijającej problem określony w tytule rozprawy habilitacyjnej. O ile piąty i szósty rozdział niemal całkowicie spełniają ten wymóg, o tyle do czwartego pt. „Założenia programowe działalności kulturalno-oświatowej Karaimów” (s.109-127) można sformułować pewne zastrzeżenia. Pomimo że znajdują się w nim treści, które dotyczą zagadnienia określonego w tytule tego rozdziału, to jednak wykład na ten temat jest zawoalowany, gdyż w kolejno wyróżnionych czterech podrozdziałach osią rozważań były następujące zagadnienia: organizacja, zarządzanie i działalność gmin karaimskich w pierwszych latach niepodległości, relacja z ogólnopolskiej konferencji gmin karaimskich (1927), relacja z Pierwszego Ogólnopolskiego Zjazdu Karaimów w Trokach (1927), relacja z ingresu Hachana Karaimów (1928).

W rozdziale piątym pt. „Działalność kulturalno-oświatowa społeczności karaimskiej” (s. 128-142) dr U. Wróblewska przedstawiła genezę, organizację i dziedziny działalności Towarzystwa Miłośników Historii i Literatury Karaimskiej, obszary aktywności kulturalno-

oświatowej młodzieży oraz kobiet, a także – co jest już dyskusyjne – kierunki dobroczynnych wsparć Karaimów.

W rozdziale szóstym (s. 143-176) Habilitantka poświęciła uwagę formom działalności gmin karaimskich w zakresie kultury i oświaty. Wskazała na wydawane czasopisma: „Myśl Karaimską”, „Sahyszymyz” („Nasza Myśl”), „Karaj Awazy” („Głos Karaima”), „Onarmach” („Odrodzenie”), „Dostu Karajнын” („Przyjaciel Karaima”); omówiła akcję odczytową na temat historii, języka i życia religijnego Karaimów; zaprezentowała organizowane uroczystości, na przykład z okazji rocznicy założenia Karaimskiego Zarządu Duchownego, jubileuszy duchownych i zasłużonych działaczy społecznych; przedstawiła udział Karaimów w obchodach świąt państwowych; zrekonstruowała aktywność teatralną; zapoznała z organizowanymi wycieczkami turystyczno-krajoznawczymi, szczególnie do miejsc związanych z historią, kulturą i życiem religijnym Karaimów; ukazała działalność Muzeum i Archiwum Karaimskiego w Trokach jako podmiotu upowszechniającego wiedzę o mniejszości karaimskiej.

Ponadto, w pracy habilitacyjnej dr U. Wróblewska zamieściła kilkustronicowe zakończenie (s.177-181), streszczenie w języku angielskim i rosyjskim (s. 182-186), bibliografię (s. 187-205), wykaz terminów karaimskich (s. 206), kartę z ważniejszymi skrótami (s. 207), spis materiału ilustracyjnego (s. 208), indeks osobowy (s. 209- 217) oraz aneks zawierający między innymi: spis uczniów midraszu karaimskiego, program religii karaimskiej, kopie zaświadczeń z nauki religii i zwolnień z zajęć szkolnych z powodu świąt karaimskich, reprodukcje usprawiedliwień nieobecności w szkole oraz podań o pomoc finansową na naukę szkolną, a także świadectw dojrzałości oraz podań i decyzji przyjęć na studia uniwersyteckie (s. 218-256).

Reasumując, podniesione uwagi krytyczne w niczym nie umniejszają wartości rozprawy dr U. Wróblewskiej. Uważam, że jest ona cennym studium monograficznym, które wypełnia istniejącą lukę w badaniach historyczno-oświatowych nad mniejszościami etnicznymi w Polsce międzywojennej, wnosząc tym samym niezaprzeczalny wkład do przyrostu wiedzy naukowej w dyscyplinie pedagogika (historia wychowania).

III. OCENA POZOSTAŁEGO DOROBKU NAUKOWEGO

(§ 3, ust. 2 i § 4, ust. 1 rozporządzenia ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego)

1. Autorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazach JCR lub na liście ERIH: 1
2. Autorstwo lub współautorstwo monografii (rozdziałów w monografiach) – 18
3. Autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach JCR lub na liście dla danego obszaru wiedzy ERIH – 7
4. Autorstwo lub współautorstwo opracowań zbiorowych – 4

Poza wskazanym projektem habilitacyjnym pt. „Oświata Karaimów w Drugiej Rzeczypospolitej”, dr Urszula Wróblewska swój podoktorski dorobek badawczy przyporządkowała do czterech obszarów tematycznych: oświaty Tatarów w Drugiej Rzeczypospolitej, dzieciństwa w kontekście sytuacji oświatowej i społecznej Żuław Elbląskich po drugiej wojnie światowej, codzienności i uroczystości szkolnych w XX wieku oraz edukacji muzealnej.

Do efektów badawczych pierwszego z wymienionych obszarów, Habilitantka zaliczyła kilka solidnie udokumentowanych źródłowo opracowań. Z jednej strony przedstawiła w nich uwarunkowania oraz przebieg działalności oświatowo-edukacyjnej Tatarów w Drugiej Rzeczypospolitej, z drugiej natomiast – ukazała rodzinę tatarską jako środowisko, które przekazując dzieciom w procesach wychowania wzory kultury, wartości i normy postępowania, podtrzymywało i kształciło charakterystyczną dla tej mniejszości etnicznej tożsamość narodową i religijną. Szczegółową analizę tych zagadnień można odnaleźć w następujących artykułach: *Polityka oświatowa państwa polskiego wobec mniejszości narodowych, grup etnicznych i wyznaniowych zamieszkujących Kresy Wschodnie w II RP*, „Nauka” 2011, nr 2, s. 109-125; *Sytuacja oświatowa społeczności tatarskiej w Drugiej Rzeczypospolitej*, „Clio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i Powszechnym” 2012, nr 21, s. 159-189; *Czasopisma tatarskie jako źródło do analizy oświaty Tatarów w latach 1918-1939*, [w:] *Addenda do dziejów oświaty. Z badań nad prasą Drugiej Rzeczypospolitej*, red. I. Michalska, G. Michalski, Łódź 2013, s. 279-295; *Relacje i związki kulturowe pomiędzy Tatarami z Polski i z Rumuni w okresie międzywojennym z perspektywy działalności kulturalno-oświatowej Tatarów II Rzeczypospolitej*, [w:] *Wielowiekowe bogactwo polsko-rumuńskich związków historycznych i kulturowych. Bogatia multiseulara a legaturilor istorice si culturale polono-romane*, red. H. Walczak, Suceava 2014, s. 404-416; *Działalność wileńskiego oddziału Związku Kulturalno-Oświatowego Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej*, „Acta Baltico-Slavica” 2013, t. 37, s. 165-178; *Religia Tatarów polskich w szkołach*

w II Rzeczypospolitej, [w:] *Szkoła polska od średniowiecza do XX wieku. Między tradycją a innowacją*, red. I. Szybiak, A. Fijałkowski, J. Kamińska, Warszawa 2010, s. 389-397; *Rodzina tatarska w Drugiej Rzeczypospolitej wobec transmisji kulturowej*, [w:] *Wychowanie w Rodzinie. Przekaz tradycji i kultury na przestrzeni wieków*, red. S. Walasek, L. Albański, Jelenia Góra 2011, s. 145-156; *Uwarunkowania społeczno-kulturowe wychowania w rodzinach tatarskich w Drugiej Rzeczypospolitej*, „Wychowanie w Rodzinie” 2014, t. 9, nr 1, s. 201-218; *Patriotyzm kobiet tatarskich w II Rzeczypospolitej*, [w:] *Kobieta a patriotyzm. Konteksty historyczno-pedagogiczne XVI-XX wieku*, red. E. J. Kryńska, Ł. Kalisz, A. Konopacki, Białystok 2012, s. 225-243.

Drugi nurt rozważań naukowych dr U. Wróblewskiej dotyczy dzieciństwa w kontekście sytuacji oświatowej i społecznej Żuław Elbląskich po drugiej wojnie światowej². Wszystkie publikacje poświęcone tej problematyce zostały oparte na analizie wypowiedzi wspomnieniowych ówczesnych nauczycieli i pierwszych osadników na tym terenie, a także na kwerendzie kilkunastu kronik szkolnych. Przeprowadzona rekonstrukcja rozmaitych obrazów dzieciństwa oraz różnych wymiarów rzeczywistości szkolnej, dająca interesującą nie tylko poznawczo, ale istotną z punktu widzenia historycznego wiedzę, została utrwalona w artykułach, wydanych głównie w pracach zbiorowych: *Żuławy Elbląskie w perspektywie badań pedagogicznych*, [w:] *Krajobraz kulturowy i społeczny Żuław Elbląskich*, red. A. W. Brzezińska, U. Wróblewska, P. Szwiec, Opalenica [2012], s. 76-85; *Badania pedagogiczne procesów oświatowych na Żuławach*, [w:] *Żuławy. Oswajanie krajobrazu kulturowego*, red. A. W. Brzezińska, Poznań-Pruszcz Gdański 2011, s. 143-151; *Obrazy z dzieciństwa zachowane w pamięci mieszkańców Żuław Elbląskich po 1945 roku*, „Przegląd Pedagogiczny” 2012, nr 1, s. 273-285; „*Nauczyciel powinien być kochany...*” – analiza biograficzna wspomnień nauczycieli żuławskich, [w:] *W kręgu dawnych i współczesnych teorii wychowania. Uczeń-szkoła-nauczyciel*, red. K. Dormus, R. Ślęczka, Kraków 2012, s. 365-380; *Codziennosc szkolna na Żuławach po 1945 roku w świetle wspomnień nauczycieli i dokumentów szkolnych*, [w:] *Zaangażowanie? Opór? Gra? Szkic do portretu nauczyciela w latach PRL-u*, red. R. Grzybowski, Toruń 2013, s. 229-240; *Badania nad dzieciństwem w perspektywie historii wychowania – kierunki, możliwości, inspiracje historyczno-etnologiczne*, [w:] *Wychowanie dziecka – między tradycją a współczesnością*, red. E. Ogrodzka-Mazur, G. Błahut, N. M. Ruman, Toruń 2014, s. 13-33.

² Publikacje te powstały jako wynik badań przeprowadzonych w ramach interdyscyplinarnego projektu pod nazwą „Krajobraz kulturowy Żuław Elbląskich”, którym kierowała dr Anna W. Brzezińska z Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Kolejny kierunek zainteresowań naukowych dr U. Wróblewskiej stanowi problem codzienności i uroczystości szkolnych rozumianych jako podstawa swoistego rodzaju oddziaływań pedagogicznych na uczniów. Koncentrując się w swoich dociekaniach na rozwiązaniach obowiązujących w tym zakresie w Drugiej Rzeczypospolitej, w Polsce Ludowej oraz współcześnie wyliczyła i omówiła większość uroczystości szkolnych charakterystycznych dla tych okresów, dochodząc do wniosku i wykazując, że organizacja pewnych obchodów, niezależnie od okoliczności historycznych, jest stała i niezmienna, na przykład z okazji świąt państwowych, czy też rocznic dziejowych wydarzeń, natomiast ewolucji ulega, na skutek decyzji władz politycznych i przeobrażeń kulturowych, ich scenariusz oraz oprawa artystyczna. Co prawda zagadnienia te znalazły rozwinięcie w dwóch odrębnych tekstach, jednak treściowo są one bardzo do siebie podobne, a w niektórych miejscach nawet identyczne. (Zob. *Przemiany uroczystości i świąt szkolnych jako efekt zmian społecznych*, „Problemy Wczesnej Edukacji” 2012, nr 1, s. 98-111 oraz *Przemiany obrzędowości szkolnej jako efekt zmian kulturowych (raport z badań)*, „Archiwum Etnograficzne” 2014, t. 54, s. 345-355). W tym samym nurcie poszukiwań kwereńdalnych mieszczą się także opublikowane przez Habilitantkę dwa istotne poznawczo szkice, które dotyczą przygotowań i obchodów w międzywojennej Polsce święta pod nazwą „Tydzień Dziecka”, organizowanego od 1928 r. w różnych miejscowościach całego kraju przez Polski Komitet Opieki nad Dzieckiem (Zob. „Tydzień Dziecka” – inspiracje korczakowskie dzisiaj, [w:] *Światy życia codziennego uczestników interakcji wychowawczych. Eksploracje – analizy – interpretacje*, red. A. Korzeniecka-Bondar, B. Tołwińska, U. Wróblewska, „Zeszyt Naukowy Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN, z. XVII, Białystok 2012, s. 223-232; „Tydzień Dziecka” – idea korczakowska w międzywojennym Białymstoku, [w:] *Dziecko w historii – wątek korczakowski*, red. E. J. Kryńska, A. Suplicka, U. Wróblewska, Białystok 2013, s. 279-291. Należy w tym miejscu zauważyć, że z powodów formalnych nie poddano ocenie dwóch artykułów: „The Week of the Child, as a Component of Pedagogical Creed of Janusz Korczak in the Interwar Polish – Jewish Education Reality” oraz „Usprawiedliwienia szkolne jako niekonwencjonalne źródło wiedzy do poznania dzieciństwa w społeczności wiejskiej”. Pierwszy, niemal w całości powieliła tekst, który wcześniej został opublikowany w języku polskim, drugi – jest współautorski, a w dokumentacji brakuje oświadczenia o indywidualnym, w tym również procentowym wkładzie Habilitantki w jego przygotowanie (Zob. „Dziennik Ustaw” 2011, nr 196, poz. 1165, § 2).

Edukacja muzealna to kolejny wyróżniony w autoreferacie obszar zainteresowań naukowych dr Urszuli Wróblewskiej. Na dorobek z tej dziedziny składa się kilka niezbyt obszernych prac o wyjątkowo przeglądowym charakterze. W jednych przedstawiono w formie krótkiego zarysu dzieje muzealnictwa europejskiego i polskiego, problem upowszechniania w Europie i na ziemiach polskich dóbr kultury w XIX wieku, kierunki działalności oświatowo-wychowawczej muzeów w Drugiej Rzeczypospolitej i w okresie Polski Ludowej, a także w pierwszych latach XXI w., w innych z kolei – zaprezentowano problem celów i metod pracy pedagogicznej w muzeach, zagadnienia związane z funkcjami wychowawczymi skansenów oraz kwestie organizacji akademickich zajęć z historii wychowania w placówkach muzealnych. (Zob. *Edukacja muzealna w perspektywie historycznych przemian i oczekiwań społecznych*, „Edukacja: Studia-Badania-Innowacje” 2011, nr 3, s.121-127; *Rozwój edukacji muzealnej w Polsce (zarys problemu)*, [w:] *Edukacja muzealna. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, red. K. Radłowska, U. Wróblewska, Białystok 2013, s. 29-39; *Współczesne szanse i wyzwania edukacji muzealnej w skansenach*, [w:] *Muzeum otwarte*, red. J. Pelczar, Kraków 2011, s. 113-125; *Zajęcia z historii wychowania w przestrzeni muzealnej jako szansa w kształceniu akademickim*, [w:] *Historia – Interpretacja – Reprezentacja. Implikacje pedagogiczne*, red. L. Mokrzecki, M. Brodnicki, J. Serkowska-Mąka, J. Taraszkiewicz, t. 2, Gdańsk 2015, s. 59-68).

Warto zauważyć ponadto, że niezależnie od licznych artykułów opublikowanych w czasopismach i opracowaniach zbiorowych, Habilitantka przygotowała do druku w roli współredaktora i współautora wstępów, cztery monografie wieloautorskie, choć nie potrafię odpowiedzieć na pytanie, jaki był w tych przedsięwzięciach Jej udział, gdyż nie dostarczyła stosownych na ten temat oświadczeń. Są to następujące prace: *Krajobraz kulturowy i społeczny Żuław Elbląskich*, red. A. W. Brzezińska, U. Wróblewska, P. Szwiec, Opalenica 2012, ss. 192; *Kobieta a patriotyzm. Konteksty historyczno-pedagogiczne XX-XXI wieku*, red. E. J. Kryńska, A. Szarkowska, U. Wróblewska, Białystok, ss. 382; *Edukacja muzealna. Konteksty teoretycznej praktycznej*, Białystok 2013, ss. 312; *Światy życia codziennego uczestników interakcji wychowawczych: Eksploracje – Analizy – Interpretacje*, red. A. Korzeniecka-Bodnar, B. Tołwińska, U. Wróblewska, Białystok 2012, ss. 359.

Podsumowując, należy stwierdzić, że ta część dorobku naukowego dr U. Wróblewskiej jest wystarczająca, aby ubiegać się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Należy jednak zauważyć, że opracowania wchodzące w jego skład są merytorycznie zróżnicowane i nie zawsze przedstawiają taką samą wartość naukową. Najwyżej oceniam te, które jednoznacznie wpisują się swoją tematyką do nurtu badawczego historii wychowania.

5. Inne wskaźniki dokonań naukowych

- Sumaryczny impact factor według listy JCR: brak
- Liczba cytowań według bazy Web of Science: 0; według bazy Google Scholar: 18
- Index Hirscha według bazy Web of Science: 0; według bazy Google Scholar: 2
- Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach: 1 projekt NCN (OPUS)
- Wygłoszone referaty na międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych - 31

Habilitantka wygłosiła referaty na 31. konferencjach naukowych, które między innymi zorganizowały uczelnie z takich miast, jak: Wrocław, Kraków Łódź, Białystok, Warszawa, Opole, Lublin, Poznań, Gdańsk, Katowice i Bydgoszcz, a także w Suczawa (Rumunia).

IV. OCENA DOROBKU DYDAKTYCZNEGO I POPULARYZATORSKIEGO ORAZ WSPÓŁPRACY MIDZYNARODOWEJ (§ 5 rozporządzenia ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego)

1. Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych

Jak wynika z informacji podanych w „Autoreferacie”, Habilitantka od czasu uzyskania stopnia naukowego doktora brała udział jako wykonawca zadań w kilku projektach:

- *Edukacja muzealna – teoria i praktyka (2011-2015), finansowanym przez Fundusz Młodych Naukowców na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku*
- *Kompetencje lokalnych liderów edukacji kulturalnej. Studium metod, mediów i warunków kulturalnego oddziaływania na mieszkańców polskich miast (2013), realizowanym przez Związek Miast Polskich. W jego ramach przeprowadzała na terenie województwa podlaskiego badania ankietowe, wywiady, obserwacje uczestniczące oraz*

sesje fokusowe oraz przygotowywała z tych działań, między innymi pisemne opracowania, nagrania audio, zdjęcia.

- „*Usus est opimus magister*” – *praktyka jest najlepszym nauczycielem* (2012-2015) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, prowadzenie zajęć dydaktycznych i opieka nad praktykami.

- *Nowoczesne i efektywne kształcenie we współpracy z przedsiębiorcami* (2011) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, opieka nad stażystami.

- *Nauczyciel XXI wieku* (2009-2012) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, prowadzenie zajęć dydaktycznych, opieka nad studentami, koordynacja projektu.

- *Studia podyplomowe przygotowujące do zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych* (2009-2010) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, prowadzenie zajęć dydaktycznych.

2. Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych

Habilitantka deklaruje w „Autoreferacie”, że była członkiem komitetów organizacyjnych 5. ogólnopolskich konferencji naukowych, 3. sesji naukowych o zasięgu ogólnopolskim oraz 5. seminariów szkoleniowych dotyczących głównie edukacji muzealnej. Nie dostarczyła jednak żadnych dokumentów, które by to potwierdzały.

3. Otrzymane nagrody i wyróżnienia

Dr U. Wróblewska wielokrotnie była nagradzana przez J.M Magnificencję Rektora Uniwersytetu w Białymstoku: za pracę naukową – 5 razy, dydaktyczną – 3 razy i organizacyjną – 2 razy. Została także wyróżniona przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę oraz przez Ministra Edukacji Narodowej Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

4. Udział w konsorcjach i sieciach badawczych – brak

5. Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych – brak

6. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

Od 2013 r. dr U. Wróblewska pełni funkcję redaktora tematycznego z historii wychowania przy Zespole Redakcyjnym wydawanego w Białymstoku czasopisma pn. „Parezja”, które jest periodykiem Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.

7. Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych

Z danych zamieszczonych w „Autoreferacie” wynika, że dr U. Wróblewska jest członkiem Towarzystwa Historii Edukacji, Stowarzyszenia Wspierania Edukacji Międzykulturowej, Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego oraz Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Informuje także, że od 2013 r. jest współzałożycielką i członkinią Zarządu Fundacji Centrum Transferu Wiedzy i Innowacji Społeczno-Pedagogicznych.

8. Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki

W przedłożonej dokumentacji dr U. Wróblewska wskazuje, że uatrakcyjnia prowadzone dla studentów zajęcia dydaktyczne, organizując wyjazdy studyjne do instytucji i placówek, których działalność koresponduje z programem kształcenia. W latach 2011-2015 odbyła podróż ze studentami do Muzeum Powstania Warszawskiego, Centrum Nauki Kopernik, Archiwum Akt Nowych i Biblioteki Narodowej, Muzeum Druku w Supraślu. W 2010 r. sprawowała opiekę nad studentami przeprowadzającymi badania terenowe na Żuławach Elbląskich, których przedmiotem były minione formy dzieciństwa, a w 2012 r. i 2013 r. kierowała obozem naukowym na temat: „Obraz dzieciństwa zachowany w pamięci najstarszych mieszkańców Sokólszczyzny. Ponadto, udzielając się jako wolontariusz w Białostockim Muzeum Wsi, Muzeum Historycznym w Białymstoku, Galerii im. Śledzińskich w Białymstoku, Muzeum Farmacji przy Uniwersytecie Medycznym, Muzeum Wojska Polskiego i Muzeum Rzeźby w Białymstoku koordynowała i uczestniczyła w szeregu zajęciach przeprowadzanych w tych placówkach dla miejscowej ludności. Na uwagę zasługuje także aktywność Habilitantki w inicjowaniu licznych przedsięwzięć realizowanych

wspólnie ze studentami, na przykład: projekt pt. *Lata 20., lata 30...i Ja w międzywojennej rzeczywistości* (cel: rekonstrukcja przedwojennych strojów, zachowania i postaw; konstruowanie postaci na podstawie biografii); *Humor szkolny PRL-u – rzeczywistość w krzywym zwierciadle* (cel: ukazanie sytuacji szkolnej poprzez wykorzystanie form komizmu).

Habilitantka angażuje się w różnych formach w działalność popularyzującą wiedzę pedagogiczną. Jest współautorką (z B. Dudel, M. Kowalczyk-Walendziak, K. Szorc, K. M. Łogwiniuk) wydanej w formie e-booka książki pt. *Innowacje w teorii i praktyce edukacyjnej na przykładzie województwa podlaskiego* (ss. 250), a także autorką kilku artykułów metodycznych skierowanych do nauczycieli i wychowawców, które wydała na łamach „Edukacji i Dialogu” oraz w pracach wieloautorskich. Ponadto, wygłaszała wykłady otwarte w Muzeum Historycznym w Białymstoku, Instytucie Kolberga w Poznaniu, Midraszu Karaimskich w Trokach (Litwa), głównie dotyczące oświaty Tatarów i Karaimów. Promowała również własne monografie na spotkaniach autorskich w Muzeum Historycznym w Białymstoku, Polskim Towarzystwie Ludoznawczym w Poznaniu, a także w Litewskim Karaimskim Towarzystwie Kulturalnym w Trokach. Każdego roku, począwszy od 2010 r. przeprowadza zajęcia i warsztaty dla dzieci w ramach Podlaskiego Festiwalu Nauki. Autorskie inicjatywy w tym zakresie przyjmowały różne tytuły, np. *Szkolnych wspomnień czar*, *Bajka w twórczym rozwoju dziecka*, *Z grzechotką, świnką i palantem – dawne gry i zabawy dziecięce*. Warto zauważyć, że Habilitantka jest pomysłodawcą organizowanego w Białymstoku od 2012 r. „Tygodnia Dziecka”.

9. Opieka naukowa nad studentami

W dotychczasowej karierze akademickiej dr U. Wróblewska prowadziła następujące zajęcia dydaktyczne: historia wychowania (wykłady i ćwiczenia), historia bezpieczeństwa (wykłady i ćwiczenia), multimedia w edukacji małego dziecka (ćwiczenia, e-learning, wyjazd do Centrum Nauki Kopernik), organizacja i metodyka studiowania (wykład), edukacja muzealna (wykład), zajęcia fakultatywne pn. dzień wagarowicza, walentynki, halloween... świętowanie w szkole, seminarium licencjackie oraz seminarium magisterskie. Wypromowała 58. licencjatów i 25. magistrów pedagogiki oraz sporządziła 77 recenzji prac licencjackich oraz 36 – magisterskich.

Na szczególne wyróżnienie zasługuje opieka Habilitantki nad przygotowywanymi przez studentów tekstami do czasopism i monografii zbiorowych. Z przedłożonego załącznika nr 4 dowiadujemy się, że pod Jej kierunkiem studiujący przygotowali, a następnie opublikowali 6 artykułów, w tym dwa w periodykach: jeden w „Edukacji i Dialogu”, drugi w „Wychowaniu w Przedszkolu” (s. 13).

Poza tym, dr U. Wróblewska od 2010 r. sprawuje opiekę naukową nad pracami Studenckiego Koła Naukowego Etno Edukacji, działającego na Wydziale Pedagogiki i Psychologii UwB. Przez wiele lat pełniła także funkcję opiekuna studentów kierunku pedagogika, specjalność pedagogika wczesnoszkolna oraz kierowała zadaniami związanymi z praktykami ciągłymi.

10. Opieka nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego: brak

11. Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich

W dołączonym do dokumentacji załączniku nr 4, dr U. Wróblewska oświadczyła, że przebywała na stażu naukowym w placówkach archiwalnych na Litwie (6-20 luty 2011), w Uniwersytecie Państwowym im. A. S. Puszkina w Brześciu na Białorusi (9-24 kwietnia 2012), a także przebywała na hiszpańskim Uniwersytecie w Cordobie (15-21 września 2015), gdzie w ramach programu „Erasmus” prowadziła wykłady z historii oświaty oraz warsztaty z budowania świadomości historycznej.

12. Wykonywanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców: brak

13. Udział w zespołach eksperckich i konkursowych

Dr U. Wróblewska zadeklarowała, że była członkiem Jury „Konkursu na najciekawsze wydarzenie muzealne w regionie podlaskim, który został zorganizowany przez Stowarzyszenie Muzealników Polskich oraz występowała w roli konsultanta naukowego programu TVP Białystok nt. *Księga obyczaju*.

14. Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych lub krajowych

Habilitantka poinformowała, że pełni funkcję recenzenta w czasopiśmie „Almanach Karaimski” odnotowywanego na liście B MNiSW.

Podsumowując tę część oceny, należy pozytywnie ocenić dorobek dydaktyczny i popularyzatorski dr U. Wróblewskiej, ponieważ wykazała się Ona w tych obszarach znaczącą aktywnością, spełniając tym samym większość kryteriów oceny w tym zakresie określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r.

KONKLUZJA

Stwierdzam, że dorobek naukowy, dydaktyczny i popularyzatorski dr Urszuli Wróblewskiej spełnia większość warunków określonych w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym... oraz w rozporządzeniu Ministra NiSW z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Dlatego popieram starania dr U. Wróblewskiej o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie pedagogiki.

